

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus C.J. Mulstrup.
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

Maj 2006 Nr. 1 • 1. årgang

Stålets opdagelse

Den uskrevne historie fortæller at en ganske almindelig mand i tiden, ca. 700 år før Kristi fødsel, fandt at tørv var godt at brænde.

Men i sin rydden op i asken fandt han en sær klump af noget hårdt, der ikke var sten. Dette var jernet, der var smeltet ud af brændslet. Hvordan han så fandt på at varme det igen, og bearbejde det, nævner historien ikke noget om, men vi nysgerrige mennesker finder jo fra tid til anden på de pudsige ting.

Igennem historien finder man mere rene forekomster; i bjergene findes den fine kvalitet, mens der i vor myremalm er masser af urenheder, der mindsker jernkvaliteten. Derfor er det hårde, hærdbare stål importeret fra udlandet.

I dag er stål massebetegnelsen for alle mere eller mindre bearbejdede legeringer af

samme, med molekylær hovedbestanddel af jern. Jernfremstillings- og udvindingsmetoderne blev under industrialiseringen forenklet, og prisen på det ellers kostbare metal blev billigere og mere tilgængeligt.

Man kan med rette kalde materialet med mindre end 0,4 % kulstof for jern/smedejern. Oprindeligt er stål hærdbart, med et kulstofindhold på mere

end 0,4 %. Jern bruges til almindelige, ikke særlig styrkekrævende emner, hvor stålet benyttes de steder hvor slid, varme og andre faktorer kræver den ekstra styrke stålet kan få. Andre afarter med forskellige tilsætningsmetaller (legeringer) giver igen yderligere egenskaber, herunder eksempler som hurtigstål, værktøjsstål, slidstål, rustfrit stål m. v.

Gode råd fra smedien

I disse forårstunder blomstrer forelskelserne i fuldt flor.

Har du en udkåren, som du vil være sikker på også vil have dig, tager du blot et æble fra kulen, (sørg for at det ikke har fået vinterens frost) læg-

ger det i din armhule, og sover med det den ganske nat. Dagen herpå giver du det til din udkårne, og spiser han det, vil han sågar følge dig til Helvedes Port

og længere, om du ønsker.

Kender du én der har forskrevet sin sjæl til Ham Fanden selv, og du hører nys om at han ligger for døden, bør du opsøge ham. Her vil Fanden nok sidde og vove over den døende ved et brændende lys. Tit som ofte lader Fanden ham nok leve så længe lyset brænder, og når dette lys brænder ud,

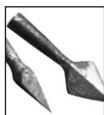
tager Fanden mandens sjæl med sig. Derfor: Pust lyset ud for næsen af Fanden, og put det i lommen, thi et slukket lys brænder som bekendt ikke ud, og sjælen vil da være frelst.

Factum est:

På slagmarker fra senere middelalder rundt om er der fundet koncentrerede områder med pilespidser, inden for en meget beskeden radius. Teorien herom lyder på, at bueskytterne er blevet beordret til at skyde en pileregn mod

det banner, en ridder red under. Således kunne en ridder have nok så stor en hær med sig, men når han så faldt i pileregningen, blev hans soldater herreløse, og fik en dårlig kampmoral med sig i det efterfølgende slag.

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus C.J. Mulstrup.
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

December 2006 Nr. 2 • 1. årgang

Koldsmedning

Et gammelt ordsprog siger, at Fanden tager syv koldsmede om året!

Indtil for rundt regnet et halvt århundrede siden, var det utænkeligt at smedningen skulle tage den drejning, den har

taget til vor tids bearbejdning og tilpasning af jern. Hvor man førhen modellerede det glødende jern ud i de ønskede former ved hjælp af forskellige, mere eller mindre avancerede hjælpeværktøjer, er det i dag mest almindeligt at fjerne materialet, indtil emnet har den ønskede facon.

Det piner naturligvis Ildsmeden at tilstå koldsmedningen visse fordele. Eksempelvis drejning, fræsning og gevindskæring i koldt stål er meget tidsbesparende, og med

CNC-styrede maskiner, kan man yderligere spare på arbejdslønningerne. Legeringer som rustfrit og syrefast stål, udskiller giftige dampe ved opvarmning, og bør derfor formes uden opvarmning, hvis ikke sikkerhedsforanstaltninger iværksættes.

En anden kold formgivningsmetode er standsning. Dette kan være af håndvaske, dåser, biler og andre tyndere emner. En væsentlig fordel ved denne metode er at man opnår en deformationshærdning

ved at jernmolekylerne får et chok under trykket, hvorved strukturen i stålet bliver ganske hårdt og formfast.

De væsentligste ulemper ved koldsmedning er dels dårligere holdbarhed; stålet bliver nemmere træt og rustet hurtigere, og dels et styrkekompenserende merforbrug og et stort spild. Dog kan dette spild renses, omsmeltes og genanvendes, men ikke uden megen administration og et enormt energiforbrug.

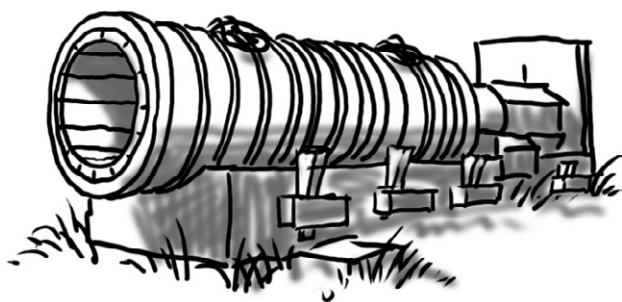
Skrækindjagende ildvåben

I hundredeårskrigen, mellem Frankrig og England, sås for første gang brug af kanoner i Europa. De blev brugt under Slaget ved Crécy i året 1346, og var bygget af smedede jernlameller, samlet med jernbånd, på samme måde som man samler trætonder.

Historien fortæller, at det nok nærmere var den psykologiske virkning af braget, ilden og røgen, der udmærkede disse kanoner, fremfor

deres dræbende virkning. Det siges også, at de var ganske upålidelige og i øvrigt livsfarlige at affyre – konstruktionens tvivlsomme kvalitet, krudtets svingende effekt og den manglende erfaring, gjorde kanonen til en veritabel bombe.

Disse første kanoner var bagladere med et krudtkammer, der blev kilet fast til løbet, men på grund af utæthed og derved et stort trykspild og tab af effekt, gik man

over til forladere.

Ved opfindelsen af enhedspatronen i midten af 1800-tallet, gik man tilbage til bagladning, som siden har været det mest anvendte princip i rekylskydevåben.

FACTUM EST:

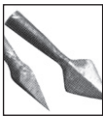
Smeden var den vigtigste håndværker

... og det var han indtil et stykke ind i den teknologiske revolution

Da Chr. 4. uddelte gaver til de håndværksmestre der havde været

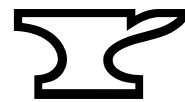
med til at opføre Rundetårn, fik smeden den største gave, fordi han havde fremstillet de andre håndværkeres værktøj.

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus C.J. Mulstrup.
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

www.ildsmeden.dk • Tlf. 24 41 52 45

Maj 2007 Nr. 3 • 2. årgang

I disse festtider ...

Foråret er tid for konfirmationer og mange bliver viet i lyset fra den nyudsprungne bøg.

Fester har der alle dage været, og selv om vi går til den nu om dage, lades der nu meget tilbage at ønske, hvis vi skal op på den standard der var skik før hen her til lands. I middelalderens håndværkerlaug, gik man så voldsomt til den, at man måtte ty til at skrive lovtekster om god opførsel med formanende ord

og straf for overtrædelse.

Skråen (vedtægterne) fra Slagelse Skomagervende kræver, at en broder der ypper kiv og bliver farlig for sine omgivelser, skal bindes på sine hænder og fødder og lægges udenfor.

Andre tiltag af intern juridisk karakter fra andre laug, har et sprogbrug der siger lige så meget om den daglige omgangstone, som festdeltagernes mulige løsluppenhed, og har man sarte ører, advares der mod at læse

denne artikel færdig. Teksten lyder let redigeret således:

Man skal opføre sig sømmeligt. Man må ikke synge uartige sange, eller komme med sjofle udbrud, råbe op, overfuse andre med skældsord, eller falde i søvn under festen. Man må ej heller skåle ustandselig, spille mere øl end man kan dække med sin hånd, slå bægre i stykker, vælte lysene, te sig ubekvemmeligt med sin ende, bevisse sit sæde og heller ikke pisse på en anden laugsbroder eller -søster. Bøder tillægges også

de som kaster op i gildeshuset og/eller slår en anden eller river i håret.

Troldstål

Som bekendt har troldstøj det med at gå inden-døre, hvis de kan slippe af med det. Man har måske glemt at lukke en dør, eller er ved at lukke lidt frisk luft ind, og uden man ved af det, har de været inde og lave unoder.

Der er heldigvis flere gode og effektive måder at forhindre den slags i at komme indenfor, en af de sikre og gennemtestede metoder er et lægge stål for døren. Gå hen til smeden og få et stykke stål af det han alligevel har hug-

get af, og gå så hjem og læg det på dørens fodstykke. Nu kan du være sikker på at holde de underjordiske ude.

Smedeffald og ildstål er af højeste kvalitet, men i mangel af bedre, vil, for eksempel, et moderne haveredskab udmærket kunne gøre det. I det hele taget kan alle ting af stål bruges, men der er dog visse ting der er bedre end andre. Knive og sakse af stål, vil være noget af det bedste, men ligesom en rive i døren, vil det gøre den daglige færdsel gennem døråbningen, til en med risi-

ko forbundet indsats, hvilket er stærkt uhensigtsmæssigt for den travle familie, og bør derfor helt undgås hos sådanne. I stedet for anbefales det at bruge den noget dyrere, ligeså sikre og iøvrigt pæne metode, at male dørkarmen blå, og hvorfor så ikke male døren med.

Fortsættes i næste udgave.

FACTUM EST:

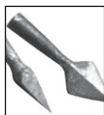
I middelalderen blev de første grundpiller til vore dages faglige organisationer stiftet i håndværkernes laug. Disse laug var sammenslutninger af udøvende håndværkere indenfor samme fag, der med love og sanktioner (bl.a. lock-out'er) kunne skabe grobund for en sikker, stabil kvalitet og en bæredygtig økonomi. Skråen var disse laugs lovtekst, der blev godkendt af byens overhoved.

Maj TILBUD
Vær beredt når du møder ulve, vildsvin, røvere og gale hunde med et godt spyd.

Spydspids
Blad ca. 35 cm.
Spar 150,-
kr. 850,-
inkl. moms, uden skaft
Se mere på www.ildsmeden.dk

Det gode smedearbejde får De hos

Ildsmeden
fra Dragsholm

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus Christian
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

www.ildsmeden.dk • Tlf. 24 41 52 45

September 2007 Nr. 4 • 2. årgang

Når smeden rekonstruerer

Rekonstruktion er en tidskrævende, men spændende del af den historiske smeds hverdag. Før opgaven kan påbegyndes, må så mange fakta som muligt om det oprindelige emne samles. Det kan være billeddokumentation fra kalkmalerier og stik, eller endnu bedre, direkte opmålinger på et fund. Der til må yderligere overvejelser, betragtninger og forsøg, gennemføres inden han kan

påbegynde den egentlige smedning: Hvad har emnet været brugt til og hvad skal det holde til, hvor er det fra, hvem har det tilhørt og hvor er det fundet. Kendskab til den kultur hvori emnet har virket, er også en betydelig faktor, i forståelse af emnets udformning. Ydermere skal overvejes: I hvilken rækkefølge er det rent teknisk tilvirket, og hvilke materialer består det af. Er der mulighed for at veje og røntgenundersøge, samt gnistprøve emnet, er det en uvurderlig

hjælp. Når alt dette er gjort kan emnet smedes.

Efterfølgende dialog med brugeren af emnet, er afgørende for om resultatet er realistisk, og om eventuelle modifikationer kan forbedre dets egenskaber og gøre det fuldent, så det lever op til den funktionalitet og effektivitet det må antages at have haft, dengang det var i almindelig brug.

En sidste faktor i rekonstruktionen af smedejern beror på økonomien. Mange fund kan genskabes på

så godt som autentisk vis, men vil være meget omkostningsfulde, på grund af den tid det kræver.

Troldstål

Som bekendt har troldtøj det med at gå inden døre ...

fortsat

Troldtøj er ganske interesseret i menneskenes ting og sager. Deres nysgerrighed er også rettet mod småstørrelserne i menneskefamilien, og blandt dem i særlig grad, de nyfødte.

Ligesom flere andre, er der mange der kan berette om troldtøjets færden rundt omkring i huse og på gårde, så hvis der er et nyfødt barn i huset, kan man ikke være agtpågivende nok. I den tid der hengår uden at barnet er døbt i kirken, eller i det mindste, at man har haft præsten hjemme for at foretage dåben, har troldtøjlet frit spil og kan gøre med barnet hvad det vil, hvis man da ikke har sørget for den fornødne beskyttelse: Tag et ildstål eller et andet stykke stål, og læg det ned i barnets vugge,

og det vil straks forhindre ethvert forsøg fra de underjordiske, i at nærme sig. En anden særdeles glimrende metode, består i at drysse salt på barnets pande og fingre.

Skulle det alligevel ske, at man har efterladt den lille alene, uden at have lagt stål for døren, malet karmene blå, kommet stål i vuggen eller drysset salt på pande og fingre, går der næppe længe, før de kommer, og begynder at patte på barnets fingre, så

de bliver lange og tynde.

Troldfolk synes at menneskebørn er meget smukke.

Derfor kan de finde på, at tage dem og lægge troldungen i stedet. Sådan et troldbarn er en skifting, og kendes let på at det har grove træk og grov hud, er meget tungt, lærer langsomt, gør meget spektakel, og er i det hele taget ikke så rar at have med at gøre.

Er et barn blevet forbyttet, er der kun et ringe håb tilbage for at se det igen. Tag skiftingen og bær den ud, råb højt at du nu kaster den i brønden, eller på anden måde gør det klart, at du agter at anvende en metode, der tænkes egnet til ombringelse af troldungen. Da kan det hænde, at troldemor alligevel får ondt af sin egen unge, og kommer med menneskebarnet for at bytte tilbage.

C.C.J.

Afsluttes i næste udgave

September TILBUD

Læderkniv

Normalpris kr. 900,-

Spar 150,-

kr. 750,-

inkl. moms

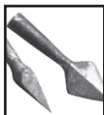
Se mere på www.ildsmeden.dk

Det gode
smedearbejde
får De hos

Ildsmeden
fra Dragsholm

FACTUM EST:

Selv efter at stålet blev taget i brug, til at nagle både og skibes planker fast til spanterne, har man syet skibe sammen. Traditionen har været brugt helt op i nyere tid, og enkelte håndværkere kender endnu den gamle kunst. Et stort fund i Hjortspring rummede blandt meget andet gods, en stor havgående krigskano, syet sammen.

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus Christian
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

www.ildsmeden.dk • Tlf. 24 41 52 45

December 2007 Nr. 5 • 2. årgang

Smedens Helligdag

Med glæde ser smeden på dagen den 1. december, hvor han skal holde sig en velfortjent helligdag, for at hylde hans skytshelgen Skt. Æligius. Alle andre hellig-, bede- og søgnedage kan og bør han selvfølgelig også fromt overholde, men er travlheden over smedjen kan han få velsignelse til at arbejde disse dage, ved at levere bispen og provsten et par tønner øl årligt.

Som alle andre helgener er denne Æligius ikke en Hr. Hvemsomhelst. I levende live var han dog som yngre

smed, en hoven og pralende hals. Han tillod sig sågar at skilte for døren til sin smedje, med »den dygtigste smed i verden«. Det kom Vorherre for øren, og han besluttede at give Æligius en lærestreg. Han hidkaldte Skt. Peter og befalede ham: »Drag til ham Æligius og lær ham ydmyghed«.

Således rejste Skt. Peter til vort jorderige forklædt i svendeklæder, og trådte snart ind i smedjen hos Æligius, hvorefter han tilbød sig som svend. »Først må jeg se hvad du magter« sagde Æligius,

»Du kan begynde med at skoden hest, der står udenfor.« Skt. Peter tog herpå en skarp kniv, og huggede benene af hesten, spændte dem op i skruestikken og skoede dem, hvorefter han satte benene på hesten igen. Æligius gjorde store øjne, men var så forblødet af sin selvoptagenhed, at han var overbevist om at han kunne gøre det samme. Han huggede et ben af en anden hest, som straks var ved at forbløde. »Hjælp mig stakkel« klagede han til Skt. Peter. »Ikke før du tager skiltet ned, og gemmer dine

pralier lang væk« svarede Skt. Peter. Det lovede Æligius, og Skt. Peter satte benet på hesten igen.

Herefter blev Æligius en meget from mand, der kun gjorde Guds gerning, hvorfor han siden blev helgenkåret.

Troldstål

fortsat -

Vi nærmer os julen i denne stund, og ingen anledning kan være mere passende til afslutning af denne følgeton.

Julens tid er mørkets tid, og vi ved jo alle at det er i mørket, de onde kræfter har mest magt. Trolde kan slet ikke tåle dagens lys, og stortrives derfor i vinterhalvåret, som kulminerer med den korteste dag og længste nat, lige før juleaften. Det er de ikke de eneste der gør – stortrives, det gør alle de væsner der hører mørket til, sortalfer, jætter, dæmoner, afdøde der ikke har fred i deres grav, onde hekse og flere, ja, Fanden selv vel egentlig.

Den slags er ikke rare bekendtskaber, og som tidligere nævnt, gør man klogt i at beskytte sig og sine elskede mod dem. Imidlertid kan man også tage skridtet videre i et forsøg

på at formilde dem, eller ligefrem forsone sig med dem. Hvad Den Onde selv angår, er det smedens speciale, men de andre, ikke mindst sortalferne, kan det betale sig at bringe gaver i form af ofre, især ved allehelgensdag, jævndøgn og solhverv som nu op til jul. Vi

kender det allerede, for det er almindelig skik at sørge for sød grød og øl til den bedst kendte af jætteslæggt herhjemme, gårdboen, nissen.

Start med at undersøge dit nabolag for karakteristiske naturelementer som ligesom

skiller sig ud. Det kan være en stor sten, en bakke, et særligt træ, et dystert vandhul. Find nu noget du holder af, gerne af ædle metaller, uden fejl, og placer det sådan at det tydeligt er en gave, grav det ned eller læg det i vandet, eller sørg for på anden vis at sikre, at de underjordiske har forstået din hensigt. Du vil nu have fred for ond indblanding i din dagligdag, og måske vil du blive begavet med forøget trivsel og rigdom, da det ikke er ualmindeligt at man får noget igen.

Blod fra nyslagtede offerdyr og mennesker er særlig stærke gaver, men så er vi også derude, hvor man skal passe på ikke at gå for vidt. Derfor anbefales det, at sørge for noget godt grød og sød øl til nissen juleaften. Nissen er nemlig den stærkeste af de lokale væsner, og vil hvis du er god ved ham, beskytte dig og dine mod alverdens ondskab. CCSJ

JULETILBUD
Bestil i December

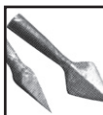
Ildsæt
Består af ildstål, flint og fyrsvamp. Leveres i linnedklud med strikke.

kr. 100,-
inkl. moms
Se mere på www.ildsmeden.dk

Det gode
smedearbejde
får De hos

Ildsmeden
fra Dragsholm

Ildsmeden fra Dragsholm ønsker alle en
Glædelig Jul & et Godt Nytår

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus Christian
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

www.ildsmeden.dk • Tlf. 24 41 52 45

November 2008 Nr. 6 • 2. årgang

Basilisken i øltønden

Det var her forleden uge at smeden sad vel bænket i festligt lag med andre lokale håndværkere, at den nys opslåede tønne øl fik smeden til at komme i tanker om en begivenhed der havde fundet sted nede ad Jyderup til, nærmere bestemt på Toftholm ved Degnemose forrige år.

Det stærke øl havde allerede givet ham røde kinder og mundlæderet løse tøjler, også når det gjaldt om andet end at hælde ind i: – »Det hedder sig«, – Begyndte smeden mens han arbejdede på at slukke at par gløder i det resterende skæg efter en konfrontation med et hosstående tællelys, da han med grådig hast havde rakt til sultruget for at sikre sig den største

luns – »at bonden nede på Toftholm havde været forbi og få ringet hjul, fortalte at de havde siddet og blevet tørre i ganen efter megen munter snak og kun lidt brændevin, så bonden havde efter grumme overvejelser sendt pigen ned i kælderen for at slå en tønne øl op, som havde stået der siden hans salig farfader var gået over til missionen, efter han i en drøm havde set Herren i al hans salighed. Pigen fik slået

spunsen af og sat hanen i, men det ville ikke løbe derfra, der kom blot noget slim. Pigen fik hurtigt slået tønden til igen og hentet bonden. Det viste sig det var en slårk (en slimklump) som efter de mange års henstand var gået hen og blevet en basilisk. Man satte tønden på en vogn og kørte den ud på engen, hvor man havde gjort et stort bål klar. Mens man kørte hørtes der nogle vældige skrald derinde. Det var basilisken der slog og det var godt den ikke fik slået tønden i stykker, for hvis den fik een at se så dør det menneske! Da tønden så stod på branden og flammerne sikkede op ad den revnede den og basilisken sprang i vejret med et skrig og faldt ned i ilden. Det var det græseligste væsen man der skuede som aldrig var set lignende nogen-

sinde«. »Og jeg kan godt sige jer at det var sandt,« – Rallede smeden harskt. – »for jeg så det selv!«.

CCJ. Frit efter dansk folkeminde.

Kul

Vorherre skabte på tredjedagen de planter og træer, som vi i dag har både glæde af og sorger over. Disse planter og træer voksede i sumpede, varme områder, hvor de aflejedes i dybe lag, og hvor den almindelige kendte forrådnelsesproces blev hæmmet på grund af forholdene i sum-pene. Hvad man kan kalde en form for kulturlag, lagde disse planter under et enormt tryk, som i dag er blevet til kul, hvorfor man også kalder tredjedagen for Kultiden. Kul forekommer i forskellige kvaliteter, som man kvalificerer ud fra energiindholdet i kullet. Brunkul er den ringeste form

for kul, med meget røg og slagge, fede kul er hårdere og indeholder ikke så meget slagge, og antracit er den bedste kvalitet med meget lidt røgdudvikling.

Kul er kendt som brændsel gennem 10.000 år, og kineserne er de første som har haft adgang til kul, og har udnyttet dem. I middelalderens England gik kul under navnet „Seacoal“ (søkul) antageligt fordi de var at finde på kysterne, hvor de var vasket op. En decideret kendt og effektiv minedrift er dog først markeret i industrialiseringen i slutningen af 1700-tallet.

Danmark er også på kulminnekortet, da man en overgang fandt kul på Bornholm, dog i meget begrænset mængde.

I dag leverer kul over halvdelen af verdens elektricitet, men er ligeledes den mest forurenende energiskaber. Man søger konstant efter nye kulreserver, idet man anslår kun at have kul tilbage til ca. 200 år endnu. Men nu har menneskeheden haft en helt fantastisk evne til at overleve tiderne, så mon ikke jorden stadig består, når kullet er sluppet op?

Smeden

JULETILBUD
Bestil i December

Komplet bål-køkken
Spar kr. 1.175,-
kun kr. 8.995,-

Hængegrill 50x50 cm.
Svingpande Ø 75 cm.
Gryde 12 l., Øseske
Bålstativ, Kæde med 8 led
Stegegaffel med træskaft
Køkkenkniv, Stegespyd
med holdere
Normalpris kr. 10.170,-

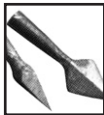

Det gode
smedearbejde
får De hos

Ildsmeden
fra Dragsholm

Ildsmeden fra Dragsholm ønsker alle en
Glædelig Jul & et Godt Nytår

Redaktion, journalistik,
layout, grafik –
Jesper Jørgensen og
Claus Christian
Indholdet må bruges
ved angivelse af kilde.

ILDSMEDEN

Ildsmeden
fra Dragsholm

www.ildsmeden.dk • Tlf. 24 41 52 45

Juli 2009 Nr. 7 • 3. årgang

Specialisterne

I vikingetiden herhjemme var smeden ene om at betvinge jern og stål, og forme materialet til det fornødne og krævede, uanset om det var husgeråd, våben eller redskaber. Men igennem middelalderen blev smedefaget mere nuanceret.

Grovsmedene har gennem alle tiderne været de mest almindelige, kendt i alle by- og landsbysamfund, med deres varetagen af det almindelige smedearbejde, med fremstilling og vedligeholdelse af redskaber og værktøj. Men dels grundet mode og smag, samtidig med at den kultu-

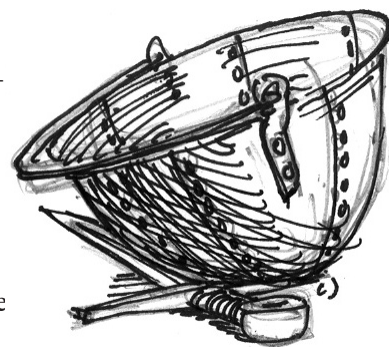

relle og industrielle udvikling krævede mere af materialet end én smed kunne belæres i, i dennes forholdsvis korte levetid, måtte her ganske enkelt specialister til, og forskellige smedeuddannelser blev en realitet.

Jernforekomsterne herhjemme var af så ringe kvalitet, at en import af holdbare sværdklinger var nødvendig, hvorefter disse sværds fæster blev gjort færdige af hjemlige sværdfegere. Plattenslagere slog rustninger ud i plade, og kedelflikkere forsynede huse og herskab med gryder og kogekar. Låsesmede sikrede husenes værdier, til tider med særligt avancerede låse, og i byerne kom knivmagere til. I senmiddelalderen sikrede laugene indenfor de forskellige specialer, med streng justits, at ingen udførte eller købte fusk, altså arbejdede eller handlede udenfor de enkelte smedes speciale. I renæssancen skete atter store

omvæltninger og revolutioner indenfor det nu mere skønhedsmæssige i smedejernet, og eksempler på import af særligt dygtige smede fra udlandet kendes.

Smeden

Mennesket og jernet – *curseri*

I en tid hvor industrien indberegner ganske præcist hvor dårligt man kan tillade sig at gøre det, er det interessant lige at lade tankerne gå tilbage til dengang da jernet blev opdaget og lidt før og rundt omkring.

Mennesker er jo skabt opfindsomme. Som bevis herfor, ser vi da også på gamle malerier fra den tid hvor man nok vidste til den slags, at allerede Adam var i gang med at opdyrke Edens Have med en ard, og i I. Mosebog siger Gud til Adam at han skal dyrke jorden i sit ansigts sved, og

til den slags skal der bruges redskaber – til dyrkningen altså, sveden kan man jo bare lade rende.

Mennesket har ret tidligt lagt mærke til, at visse materialer var mere egnede end andre, men også at selv de bedst egnede havde en tid og på et tidspunkt var slidt op eller gik i stykker. I første udgave af Ildsmeden opstiller smeden selv en tese om hvordan man opdagede stålet ... man fandt ved afbrænding af jernholdigt tørv nogle særlige slagter som var hårde men ikke sten – tesen er bestemt sansynlig. Men det store i

dette er menneskets evne til at finde ud af at dette stof kan bruges til noget, og at det endda er meget bedre til en masse ting end hidtil kendte materialer. Den malm man havde til rådighed her til lands, var myremalm, som simpelthen var jernholdig jord og som gav en ret uren jernkvalitet af ringe beskaffenhed i forhold til den relativt rene form der findes i bjergene. – Et par interessante tanker er om myremalmen var kendt før bjergmalmen og om den der opdagede de hårde slagter allerede havde set jern inden. – Nå ... en kendsgerning er at man

fandt ud af at jernklumperne kunne varmes op og bankes sammen til større klumper – det kaldes at sindre, – det er derfor den ene af dværgene der smeder Gungner, Skræp og Mjølner hedder Sindre. ... men hvor om alting er, fandt man altså ud af at sindre – som er en svejsning – *fortsættes i næste nummer*

Factum est: Testskydning af den svalehaleformede pilespids har vist, at ved en indskydning på sejldug på mindre end 50°, bliver skæret på spidsen fanget i en bane, der kan forårsage en flænge på op til 60 cm. Og ved en massiv beskydning af modstanderens skib, kan dette hurtigt blive umuligt at manøvrere.
Smeden og Daniel Christensen

